

02 XULLO DO 2009 - NÚMERO 777

r d l

REVISTA
**DAS
LETRAS**

Alberte Momán

O medo á individualización, a recoñecernos como individuos que teñen que pensar por si mesmos á marxe da sociedade, alicerza 'Principium individuationis', a primeira peza teatral que publica Alberte Momán (Ferrol, 1976), un autor que se deu a coñecer no despertar do novo século cunha obra erótica dun intenso poder evocador, con sólidas imaxes e símbolos capaces de desentrañar a cerna do desexo, a sensualidade... O cotián, os personaxes anónimos, a brevidade, a honestidade espida dunha escrita directa e capaz de esculcar fondo nas sensacións e sentimentos, unha impronta lírica que tingue non só a súa poesía senón

Principium individuationis

Alberte Momán

tamén a súa proposta narrativa e a edición en formatos non tradicionais convertéronse nos sinais de identidade da obra de Momán, que foi recoñecida con varios premios. As fendas das relacións interpersoais, os tabús sobre o sexo que aínda perviven, a violencia que atravesas unha sociedade capitalista deshumanizada, o dominio e a submisión, a dor e o pracer, a soidade, a alienación do mundo do traballo, a necesidade de comprometerse cunha transformación posible son teimas temáticas do autor desde os seus comezos. Boa parte delas estouran no seu último poemario, 'A crise irreductible', berro contra a renuncia do país a si mesmo, do obreiro á súa clase, da esquerda e o nacionalismo á súa esencia... nunha democracia formal e mediática que atropela os dereitos fundamentais do cidadán.

Azucena Carrera é a autora desta fotografía

Unha cociña estreita, dun branco nuclear en plaqueta de 15 X 20 cm e greca beige adornada de flores rococó dun barroquismo pouco usual, pingas amareladas salpicando sobre a cociña a parede, unha mesa para dous adherida nun extremo ao tabique. Nela, un mozo sentado fronte a un prato de tagliatele al pesto e un outro de Parmesano rilado, xoga co garfo a separar as cintas fumegantes cun certo ton verde e a soprar ao queixo descoidadamente espaxado pola mesa. Unha moza, preparando un prato da mesma comida sobre a encimeira, arrastra as pantuflas até poñerse fronte á mesa colocando, primeiro un vaso, a auga fresca nunha xerra transparente, o prato cunha finísima fibra de pasta pendular no precipicio que supoñen todas as distancias. El fala, véndoa sen mirar para o seu ir e vir, cansa.

Mozo: Ti coidas que de comer todo merecería a sobremesa que nos agarda, sen ter a máis mínima repercusión sobre a miña mala conciencia nun futuro, máis que próximo inmediato?

Ela: (Sempre pragmática) E por coidar coido que de non comeres todo, has facer ti a compra o próximo día. Deixando á túa elección o menú.

Mozo: Sabes ben que fun educado na inutilidade máis incapaz, e que o feito de facer unha elección dese tipo supera, con creces, as miñas potencialidades, incluso nos prognósticos máis optimistas. Sería unha irresponsabilidade pola túa parte, deixarme morrer á miñoca, despois de anos de boísmo maternal. Ademais, a miña insuficiencia impide o meu desprazamento, cando menos con certa soltura, polos estreitos andares dos supermercados. As superficies estreitas en exceso, afectan ao meu equilibrio. Pensa que nun ataque de vertixe, podo precipitarme involuntariamente sobre un andel de frascos fráxiles en demasía. A nosa economía, actualmente, desaconsella tales perigosos excesos.

Ela: Certo. (pensa un anaco, aproveitando para sentar e dar un bocado). Son estes momentos, nos que penso en que nin as relacións sexuais máis satisfactorias poden compensar a perda dun só segundo, pola miña parte, no teu coidado e manutención. Dou en lembrar que ti xantas, só, porque eu mesma teño que facelo, que se dormes é só porque preciso silencio para o meu descanso. Anos de loita pola independencia persoal, conduciron a estouta dependencia. A túa, por suposto. Son estes mesmos momentos nos que procuro unha frase de esquerdas, esa frase perfecta, que me salve, que nos salve como ese todo colectivo que nos ha facer libres. Momentos de decepción absoluta. Momentos, se cadra, de fraqueza, de dúbida infinita no ser humano. Si, verdadeiramente, o medo a achegarme á nada, á involución social, ao individualismo, faime compartir estes momentos contigo. Por suposto, o medo a non poder facer fronte ao alugueiro do piso. O medo a sentirme soa unha noite, na que na procura de compañía, non atope máis que o silencio, se cadra, o ruído dun electrodoméstico, os sons das voces nun filme televisado en formato pay per view. Porque todas as comodidades nunca abundan, e sen dúbida, nunca responden ás expectativas xeradas. Mais con gusto, e máis nestes instantes que compartimos, con gusto desterraría a todas as nais do mundo. Culparíaa do meirande mal, despois do parto, o do amor, en exceso, sempre excesivo.

Mais, está ben este queixo, non é? Así como para o tiramisú cómpre empregar o Mascarpone, para a pasta non hai como o Parmesano. É ben certo que uns pedaciños de Pecorino Sardo dánlle certa textura á pasta, sobre todo cando esta se coce demasiado, mais o sabor do Parmesano, permanente pero sen facerse forte de máis, vólvese imprescindible.

Mozo: O queixo ben, si. Un chisco escaso, mais real, si, con forma. Pero olla, en canto ás frases de esquerdas. Fuxindo da concepción de esquerda da ortodoxia comunista, a esquerda non é máis que unha socialdemocracia asentada no capitalismo. Por favor! somos persoas cultas, teóricos de taberna, de tasca con raizame, de música comprometida, de voces ceibes, malia que estas nos cadren xa lonxe. Hostia, ambos odiamos os hippies con can de festival folk!

Mais, infiro do teu discurso certo ton agre. Se o que che molestou foi a miña indeci-

sión á hora de valorar a túa comida, déixame dicir que en canto a alimento está exquisito, case impecablemente cociñado. Asevero que foi un bo investimento a elección da canle cociña na televisión de pagamento. Con certas carencias nutricionais inescusables, pero rico, certamente.

Ela: Molesta, en absoluto! (Remata de comer. Érguese para deixar a súa louza sucia na pía. Ruído de louza e pantuflas que se arrastran. Achégase á neveira e extrae dous derivados lácteos con alto contido en chocolate). Agora mesmo, sinto estar de volta de canto ti, e moitos outros na túa posición, poidan dicirme, na vosa existencia de rémoras, tamén, como dicías da miña comida, inescusable.

Hai anos, aprendín o termo defenestrar, dun texto de Arthur C. Clarke. Posteriormente asocioino a unha disputa familiar, polo consumo de gas butano na vivenda. Mais a defenestrada, nese caso, era a propia bombona, polo que se pode dicir que non houbo vítimas persoais. Agora mesmo, con gusto guindaría pola fiestra todo canto aprendín de nena, reduciría a miña existencia a un ser nado na máis inmediata postadolescencia. Xusto para percibir o mundo en esencia, coa claridade que proporcionan os anos. Tamén para ser consciente da miña propia esencia, como individuo independente, e asumir, co tempo, a colectividade como propia, facéndoa miña, absorbéndoa até sermos unha.

(Olla para o mozo con desgana, pero ao instante recupera a enerxía e bérralle)

Se non queres máis, déixao, repugnante! Mais, esta noite sacas ti o lixo. Vou farta de cargar cos restos que deixas por capricho.

Mozo: Descoñecía que o feito da reciclaxe de orgánicos fose, para ti, tan desagradable. Mais, descoida, eu mesmo xuntarei todo o refugallo e levareino ao contedor correspondente.

En canto a defenestracións famosas, lembro a daquela parella ferrolá que, durante unha disputa, botou o televisor pola fiestra, ferindo un peón, que ignorante do que acontecía poucos andares máis arriba, paseaba, se cadra para buscar unha barra de pan que levar á boca, ou se cadra só un banal paquete de tabaco que fumar, tranquilamente, na comodidade do seu sofá durante un partido de fútbol. Tal paradigma dos usos posibles da mala televisión nunha cidade asediada, durante anos, pola alienación militarista e patriótico-imperialista.

Agora, o que nos faltaba era un lavalouzas, e poderíamos escoitar o fungar do aparello mentres degustamos este marabilloso manxar, ambrosía.

Ela: Si claro, escúdate na tecnoloxía para eludir a túa responsabilidade. Creme que non has escapar de aquí sen lavar. Levas toda a semana escaqueándote.

Mozo: A pel das miñas delicadas mans enturbada polo agresivo xel antigraza. Ti es consciente de que unha variación mínima do pH da pel pode deteriorar as células que, indefensas, rachan a parede producindo, en ocasións, até feridas abertas? Ademais, os máis mundanos labores non deben, xamais, antepoñerse á actividade do intelecto. De vérense interrompidas con trivialidades, as máis afamadas mentes non terían nunca descuberto os meirandes adiantos tecnolóxicos, nin os fundamentos ideolóxicos nos que baseamos as nosas crenzas. Ti, acaso, cres que Engels ou o mismísimo Lev Davidovich Bronstein fregaban a louza ou acudían ao lavadoiro a espremer a roupa con xabón de lagarto?

Non cres que a tona desta copa, estaría mellor se no canto de ser esta sorte de espuma semisólida, fose como aqueloutra que nos preparaban de cativos, extraída directamente do leite groso, cun pouco de azucre? Eu devezco por aquela tona. Ás veces dou en pensar nela, e son quen de pasar horas recreándome na súa imaxe. Case que percibindo a súa textura sobre o padal, o sabor suave. Mmmmm.

Ela: (Érguese, vira as mangas cara ao cóbado e comeza a fregar a louza. Ruído de pratos e correr de auga). Case que vou comezar eu a limpar un pouco todo isto...

Mozo: (Continuando o seu discurso anterior) Mmmmm. O doce sabor embriagador, e eses vinte anos que non son nada, mais o tempo que pratea as miñas tempas, deixando caer no esquecemento o amor polos valores tradicionais, polos seus recursos, hoxe case que un privilexio destinado a unha minoría. E como xoga con nós o desti-

no! Quen diría que todo canto os meus avós, aínda os meus pais, non desexaron para min, íase volver unha delicatessen. Case como a importancia, aínda por descubrir, da lingua, como ben minorizado.

E as horas, esa incursión do tempo na vida propia e allea....

(Escóitanse pasos polo andar, o que interrompe o discurso do Mozo. A porta da cociña ábrese moi amodo. Ruído da porta que se abre. Asoma Helena)

Helena: Desculpade se interrompo algo interesante. Escoitábavos falar dende o cuarto e semellaba unha conversa transcendental.

Ela: Nada diso, só eran as típicas disertacións deste prea, por iso de fuxir das obrigas domésticas.

Helena: (Rindo) Xa, coñezo a estratexia!

Eu case que vou ir indo. Andrea espertou hai un anaco e eu sobráballe na cama, así que me convidou amablemente a marchar.

Mozo: Á noite trátante como a unha raíña e á mañá como ao refugallo de tagliatele al pesto. Ironía de toda relación eventual. O medo á individualización achéganos incluso a quen máis odiamos. Curiosamente, viñamos falando nestes termos hai un pouco.

Helena: Eu estou demasiado cansa para comezar un debate.

Ela: E non queres comer algo antes de marchar?

Helena: Non quero, xa quedei coa miña nai para ir xantar. Dende que marchei da casa, semella que, como na prisión, temos horarios de visita. Combinamos unha vez á semana para comer e falar das nosas cousas. Mais, se queredes vémonos esta noite. Voulle ir tomar uns viños con Andrea e algún dos seus amigos.

Mozo e Ela: De acordo, verémonos por viños.

(Antes de que lle dea tempo de separarse da porta, un golpe brusco abre por completo a porta da cociña e entra Andrea en roupa interior, cunha man na entreperna e a outra rañando a caluga)

Andrea: (Entra e comeza a argallar entre as potas e os pratos sobre a cociña. Ruído de potas). Bos días a todos e a todas. Seica vos andades individualizando? Mais non podíades ir para a sala mentres como un pouco desta pasta sobrante? Odio utilizar as neuronas a esta horas do mediodía.

E logo vós non tiñades clases hoxe?

Mozo: E logo non habíamos ter! Mais xa son as tres da tarde, prea!

Andrea: O tempo. Na relatividade das horas, na súa importancia discutible, radica a esencia de todo un excelso comportamento superior. Establezamos prioridades.

Mozo: Iso mesmo quería expresar eu, cando falaba dos traballos banais, insubstanciais.

Andrea: Ben, pois eu collo o meu prato e vou indo. Prefiro xantar escoitando aos aliados da banca, mentindo sobre as realidades do mundo, a disertar sobre individualidades incompletas. O mundo non o crean individuos conscientes, mais si mercenarios ao servizo das súas propias débedas. Eu non son debedor de ningunha cuantiosa suma, nin tan sequera do meu tempo como forza de traballo. Como Epicuro, prescindirei dun deus, o capital, do que non podo garantir a súa existencia, tamén porque del non obteño ningunha repostas ás miñas necesidades reais. O que me lembra unha necesidade básica a realizar no escusado. Que non deixa de ser unha necesidade real, sólida, excepto nos días de resaca, que se pode satisfacer sen presenza do capital, excepto nos países civilizados, nos que cobran por botar unha cagada.

Helena: E ben que presta atopar o baño limpo e aromatizado!

Andrea: Como as novas do telexornal. O que non quere dicir que teña valor en si mesmo. Porque, como acontece cos xornais, toda esa marabilla non serve nin para limpar o cu.

Ela: Si, o papel de xornal resulta duro de máis, e a tinta algo irritante.

Mozo: Tampouco como alimento da alma.

Andrea: Volvendo sobre a escatoloxía, todo alimento ten o mesmo final, que obviarnos dende o momento en que tiramos da cadea, que es el morir.

Mozo: O morrer defenestrado, como comentabamos antes. O morrer como acto final da aprendizaxe. O morrer como conclusión, como perda de todo coñecemento, de todo un patrimonio inmaterial. Quen nos dera, ao tirar da cadea, ser quen de reutilizar toda esa sabedoría concentrada.

Andrea: Quen che dera a ti. Con todo, eu prefiro desfacerme dela canto antes, escoitando como cae sobre a auga, salpicando as paredes lisas do váter e morrer, de amor. Porque desprenderse, cando menos, saber facelo é tamén un acto de amor.

Helena: Case que marcho. Se continúo a escoitar isto, case que vou perder o interese pola comida. Polo resto xa o perdín hai tempo.

Andrea: Vale, veña, marcha xa! A miña pequena apolítica!

Mozo: Reaccionaria. Unha desvirtuación do proceso de adquisición da conciencia necesaria para asumirse como individuo. O apolitismo. Unha participación do individualismo fomentado pola dereita.

Andrea: E pola esquerda, e polo centro, e polos que caen do ceo, os que furan como toupas, os que se instalan sen permiso, os que nunca precisaron instalarse, os fontaneiros, carpinteiros, traballadores por conta allea e os aliados... en definitiva, meu neno, a sociedade en xeral, alienada e inconsciente. Capaz, coma ti, das meirandes incoherencias, das máis grandes traizóns. Porque a ideoloxía é un lastre, que pesa, en canto a traizoas. Prescindindo dela non hai conciencia, non hai traizón, nin dor do corazón.

Helena: Ala, adeus e saúde! (Sae. Escóitase unha porta que se abre e se pecha case ao instante).

Andrea: Salú e forza no cu! Que é canto preciso neste momento de realización e enriquecemento persoal.

Ela: Eu baixo tamén. Alguén terá que comprar algo para a cea. Vémonos logo (Sae. Escóitase unha porta que se abre e se pecha case ao instante).

Andrea: Alguén certamente terá que facelo. E se agardas a que este (diríxese ao Mozo que non se dá por aludido) habemos morrer de fame, así como de privacións varias.

Mozo: A vida está chea de minutos valiosos que cómpre non desperdiciar.

Andrea: Eu voume recrear, nos próximos vinte, coa horrible visión das miñas propias excrecións. É un bo xeito de valorar a miña sabedoría, segundo concluímos hai un anaco. Debe ser esa a razón pola que rara vez buscamos coñecer doutras persoas todo. Os seus coñecementos, as súas experiencias máis íntimas. Porque apestan. Porque no fondo, todos temos un montón de merda da que desprendernos, e buscamos a alguén a quen ofrecerllo, egoistamente.

Mozo: Tamén para satisfacer as necesidades do noso propio ego. Fortalecer o amor que nos profesamos.

(Silencio, breve)

Andrea: Vou logo! (Marcha e faise un silencio. Escóitase un pechar de portas. Dende o lonxe volve falar) Aaaahhhh! Agora son un pouco máis eu. Sinto fortalecido o meu ego (Con voz de estar defecando).

Mozo: (Fala, mais Andrea non sería quen de escoitalo). O eu, o nós que somos case sen decatarnos. Sacar o lixo, esa debe ser a miña prioridade máis inmediata. Pois deste nós son o centro de todas as miradas. Cómpre que recapacite, o desatender as miñas obrigas non me vai perpetuar nesta posición de privilexio. Polo máis primitivo instinto de autoconservación, individualista neste caso, debo, cando menos, facer que traballo. Vou logo, e que deus nos bendiga a todos... e a todas, por suposto.

